

Guía Docente				
Datos Identificativos				2020/21
Asignatura (*)	Deseño e desenvolvemento da acción socioeducativa		Código	652G03002
Titulación	Grao en Educación Social			
Descriptor				
Ciclo	Período	Curso	Tipo	Créditos
Grao	1º cuatrimestre	Primeiro	Formación básica	6
Idioma	Galego			
Modalidade docente	Híbrida			
Prerrequisitos				
Departamento	Pedagogía e Didáctica			
Coordinación	Rodríguez Romero, María del Mar	Correo electrónico	mar.rromero@udc.es	
Profesorado	Rodríguez Romero, María del Mar	Correo electrónico	mar.rromero@udc.es	
Web				
Descrición xeral	A materia busca ofrecer recursos conceptuais, metodolóxicos e éticos para comprender diversas aproximaciónss metodolóxicas e analizar proxectos e experiencias específicas aplicadas no deseño e desenvolvemento de proxectos socioeducativos comprometidos coa democracia participativa e a autoxestión da vida cotiá no escenario da crise ecosocial e da pandemia			
	A materia busca presentar o deseño e desenvolvemento de proxectos socioeducativos non como meros dispositivos técnicos senón como opcións epistemolóxicas e prácticas situadas que implican posicionamentos e compromisos políticos, sociais e pedagóxicos.			

Plan de continxencia

1. Modificacións nos contidos

Non procede

2. Metodoloxías

*Metodoloxías docentes que se manteñen

? Análise de fontes documentais (computa na avaliación)

? Aprendizaxe colaborativa (computa na avaliación)

? Estudo de casos

? Traballos tutelados (computa na avaliación)

*Metodoloxías docentes que se modifican

- Análise de fontes documentais (Teams)

- Aprendizaxe colaborativa (Teams)

- Estudo de casos (Teams)

? Traballos tutelados (Teams)

3. Mecanismos de atención personalizada ao alumnado

? Correo electrónico: Diariamente. De uso pra facer consultas, solicitar encontros virtuais para resolver dúbidas e facer o seguimento dos traballos tutelados.

? Moodle: Diariamente. Segundo a necesidade do alumando. Dispoñen de ?foros temáticos asociados aos módulos? da materia, para formular as consultas necesarias. Tamén hai ?foros de actividade específica? para desenvolver o

?Aprendizaxe colaborativo?, a través das que se pon en práctica contidos teóricos da materia.

? Teams: 1 sesión semanal en gran grupo para o avance dos contidos teóricos e dos traballos tutelados na franxa horaria que ten asignada a materia no calendario de aulas da facultade as primeiras clases da materia.

De 1 a 2 sesións semanais (ou mais segundo o demande o alumnado) en pequeno grupo (ate 8 persoas), para o seguimento e apoio na realización dos ?traballos tutelados? durante o resto das clases. Esta dinámica permite facer un seguimento normalizado e axustado as necesidades da aprendizaxe do alumando para desenvolver o traballo da materia.

4. Modificacións na avaliación

Análise de fontes documentais (50%) Traballos tutelados (50%): Valorarase:

? A adecuación metodolóxica das propostas de traballo.

A profundidade do contido.

O dominio das aplicacións utilizadas na elaboración das propostas socioeducativas.

O tratamento dunha linguaxe propia do contexto disciplinar.

A utilización de fontes documentais complementarias e actuais.

A presentación e a claridade da exposición.

*Observacións de avaliación:

Mantéñense as mesmas que figuran na guía docente, agás que:

As referencias ao cómputo da asistencia, que só se realizará respecto das sesión que houbo presencial ate o momento no que se suspendeu a actividade presencial.

1. SITUACIÓNS:

A) Alumnado con dedicación completa: Asistencia/participación nas actividades de clase mínima do 80%:

a) Elaboración e presentación dos traballos de pequeno grupo (50% traballo tutelado,). Análise de fontes documentais, individualmente (50%).

B) Alumnado con recoñecemento de dedicación a tempo parcial e dispensa académica de exención de asistencia, segundo establece a "NORMA QUE REGULA O RÉXIME DE DEDICACIÓN AO ESTUDO DOS ESTUDANTES DE GRAO NA UDC (Arts. 2.3; 3.b e 4.5) (29/5/212): Asistencia/participación nas actividades de clase mínima do 80%: Elaboración e presentación dos traballos de pequeno grupo (50% traballo tutelado), Análise de fontes documentais, individualmente (50%).

2. REQUISITOS PARA SUPERAR A MATERIA:

1. Asistir e participar regularmente nas actividades da clase.
2. Obter unha puntuación do 50% do peso de cada unha das partes obxecto de avaliación.
3. Entregar e expoñer as actividades de avaliación na data que se indique.
4. A oportunidade de xullo estará sometida aos mesmos criterios que a de xuño.

5. Modificacións da bibliografía ou webgrafía

Non se realizarán cambios. Xa dispoñen de todos os materiais de traballo da maneira dixitalizada en Moodle.

Competencias / Resultados do título	
Código	Competencias / Resultados do título
A1	Coñecer os campos da educación social e recoñecer novos ámbitos emerxentes.
A2	Comprender os supostos e fundamentos históricos, pedagóxicos, psicolóxicos e sociolóxicos da acción socioeducativa e os seus ámbitos de actuación, valorando as súas implicacións.
A6	Seleccionar diferentes métodos e técnicas para a planificación e avaliación de programas e servizos.
A8	Detectar factores de vulnerabilidade, de exclusión e de discriminación social que dificulten a inclusión social, escolar e laboral de persoas e colectivos
A9	Deseñar e desenvolver proxectos, programas e servizos nos diferentes campos de intervención profesional promovendo a participación e o desenvolvemento comunitario.
A10	Analizar, difundir, orientar e desenvolver procesos de promoción cultural.
A11	Observar, analizar, interpretar procesos de mediación social, cultural e educativa.
A13	Deseñar e levar a cabo proxectos de investigación elementais aplicables aos diferentes campos de intervención.
A18	Dirixir e coordinar planos e proxectos socioeducativos.
A19	Asesorar e supervisar programas, planos, proxectos e centros socioeducativos.
A20	Desenvolver unha disposición favorable ao traballo en contornos multiculturais e plurilingüísticos.
B1	Elaborar, analizar, sintetizar, valorar e transmitir criticamente a información.
B2	Redactar e presentar informes técnicos, memorias, regulamentos ou calquera outro documento básico que contribúa a regular a acción socioeducativa.
B5	Capacidade de mostrar actitudes coherentes coas concepcións éticas e deontolóxicas propias da profesión.
C1	Expresarse correctamente, tanto de forma oral coma escrita, nas linguas oficiais da comunidade autónoma.
C3	Utilizar as ferramentas básicas das tecnoloxías da información e as comunicacións (TIC) necesarias para o exercicio da súa profesión e para a aprendizaxe ao longo da súa vida.
C4	Desenvolverse para o exercicio dunha cidadanía aberta, culta, crítica, comprometida, democrática e solidaria, capaz de analizar a realidade, diagnosticar problemas, formular e implantar solucións baseadas no coñecemento e orientadas ao ben común.

Resultados da aprendizaxe			
Resultados de aprendizaxe		Competencias / Resultados do título	
Analizar criticamente procesos, accións e proxectos socioeducativos identificando a súa perspectiva ética e/ou paradigma.		A2	B5
		A9	C1
		A10	C4
		A11	
Familiarizarse coas metodoloxías participativas descubrindo as posibilidades que ofrecen para empoderar ás persoas e os grupos sociais e transformar a sociedade e o mundo.		A1	B2
		A9	C1
		B5	C4
		A10	
		A11	
Vincular a acción socioeducativa e concretamente o deseño e desenvolvemento de proxectos socioeducativos coa extensión da democracia participativa, a xustiza social e os Dereitos Humanos		A18	
		A19	
		A1	B1
		A9	C1
Aplicar habilidades de reflexión e traballo cooperativo á lectura, interpretación e discusión de fontes primarias de información (documentos impresos, electrónicos, audiovisuais, etc.) e tamén á análise de experiencias de educación social mediante a realización dun traballo de campo.		B2	C4
		A10	B5
		A11	C1
		A13	C3
			C4
Utilizar o galego a nivel escrito e oral coa calidade lingüística requirida.			C1

Coñecer referentes profesionais no ámbito da inserción laboral que teñen o galego como lingua de traballo	A20		C4

Contidos	
Temas	Subtemas
NÚCLEO 1. Mapeando os proxectos de acción educativa sociocomunitaria no escenario do procomún	1.1. O proxecto en educación social como construción educativa, sociocomunitaria e política. 1.2. As bases do proxecto: democracia participativa, autoxestión da vida cotiá, dereitos humanos, dereito a cidade e obxectivos de desenvolvemento sostible. 1.3. Prácticas de innovación cidadá, creatividade social e micro utopías 1.4. O proxecto desde diferentes perspectivas epistemolóxicas. A perspectiva adaptativo-conservadora, a perspectiva educativo-reformadora, a perspectiva crítico-transformadora. O interese técnico, o interese práctico e o interese emancipador. Os paradigmas positivista, interpretativo, crítico, postcrítico e desconstructivista
NÚCLEO 2. : Metodoloxías de participación comunitaria na sociedade dos coidados	2.1. Metodoloxías participativas e Investigación Acción Participativa 2.2. O ilusionismo social 2.3. A fotovoz e as pedagogías feministas 2.4. A cartografía social 2.5. A metodoloxía Oásis
NÚCLEO 3. Fases e elementos dos proxectos socioeducativos	3.1. O estudo do contexto e a negociación inicial 3.2. O traballo de campo, a devolución da información, o autodiagnóstico e a construción de acordos 3.3. A planificación das accións 3.4. O desenvolvemento das accións 3.5. Avaliación do proceso e dos resultados 3.6. Participación cidadá, grupos de traballo e estruturas organizativas e institucionais 3.7. Ferramentas e técnicas relacionadas coa información, coa participación e coa construción de acordos
Núcleo 4. Procesos participativos en marcha: orzamentos participativos e rede muncial de cidades, pobos, barrios, illas en transición, investigación acción participativa feminista,	4.1. Porta Aberta (A Coruña) 4.2. Decide Madrid 4.3. Orzamentos participativos en Portugal 4.4. Escenarios en transición 4.5. Microutopias da vida cotiá: grupos de apoio mutuo, aplana a curva, etc. 4.6. Xustiza reproductiva, alfabetización menstrual e IAP feminista

Planificación				
Metodoloxías / probas	Competencias / Resultados	Horas lectivas (presenciais e virtuais)	Horas traballo autónomo	Horas totais
Análise de fontes documentais	A1 A2 A9 A10 A11 B1	8	25	33
Aprendizaxe colaborativa	A1 A2 A6 A9 A10 A11 A13 C1	5	20	25
Estudo de casos	A1 A6 A8 A9 A10 A11 A18 A19 A20 B1 C3 C4	5	25	30
Discusión dirixida	A2 A9 A10 A11 A13 A20 B1 B5 C1 C4	12	12	24

Traballos tutelados	A9 A10 A11 A13 A20 B1 B2 B5 C1 C4	12	24	36
Atención personalizada		2	0	2
*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientativo, considerando a heteroxeneidade do alumnado				

Metodoloxías	
Metodoloxías	Descrición
Análise de fontes documentais	Presentación comprensiva de documentos multitextuais e análise e reflexión sobre o seu contido en relación con procesos participativos e propostas, perspectivas, experiencias e proxectos estudados.
Aprendizaxe colaborativa	Traballo en equipos, presencial ou on line, para contrastar puntos de vista sobre a información extraída dos documentos, realización de resumos analíticos e aplicación a estudos de caso e resolución de problemas.
Estudo de casos	Selección de casos (experiencias, proxectos, etc) para analizar e reflexionar sobre a súa vinculación cos contidos da materia. Presentación de casos e/ou experiencias participativas na Galicia formando parte do "Programa Piloto para a docencia en galego no Grao en Educación social". Con unha finalidade dupla: Visibilizar referentes profesionais que utilizan o galego como lingua de traballo. Achegar praxes profesionais vencelladas á participación de diferentes colectivos na Galicia
Discusión dirixida	Posta en común do traballo de análise e reflexión realizado polos equipos sobre os documentos multitextuais e os casos estudados formulando argumentos con diferentes perspectivas tendo en conta a diversas propostas estudadas na materia.
Traballos tutelados	Traballo en equipo que implica a realización de traballo de campo en escenarios socioeducativos, aplicando a metodoloxía de estudo de caso ou a análise de documentos multitextuais e a recollida de datos mediante medios dixitais. Esixe asistencia obrigatoria ás titorías planificadas para guiar o proceso.

Atención personalizada	
Metodoloxías	Descrición
Traballos tutelados	Supervisión nas clases interactivas e nas titorías do traballo en grupo que implica a realización dun estudo de caso. A estrutura e as condicións de realización entregaranse a comezo de curso.

Avaliación			
Metodoloxías	Competencias / Resultados	Descrición	Cualificación
Traballos tutelados	A9 A10 A11 A13 A20 B1 B2 B5 C1 C4	Traballo en equipo: análise de estudos de caso Criterios de cualificación do análise dos estudos de caso: - Informe: adecuación aos requisitos de estrutura e contido, e elaboración da información. - Anexos: organización e análise de datos (resúmos). - Traballo de campo (cantidade e pertinencia da recollida de datos, número de compoñentes do equipo, complexidade/diversidade dos datos).	45

Análise de fontes documentais	A1 A2 A9 A10 A11 B1	Exame sen material que permite examinar ideas procedentes das fontes documentais, establecer conexións entre contidos, dar razóns e argumentar e deseñar unha acción socioeducativa a partir dun caso. Criterios de avaliación: - Definición de conceptos: mencionando aspectos claves. - Explicación de conceptos: presentación razonada das características ou implicacións relacionadas cos conceptos. - Relación fundamentada entre contidos de propostas ou proxectos diferentes ofrecendo información sobre as razóns dos vínculos. - Acción socioeducativa coherente co caso e con as decisións metodolóxicas.	45
Aprendizaxe colaborativa	A1 A2 A6 A9 A10 A11 A13 C1	Cartafol do grupo (10%) Criterios de avaliación do cartafol: - análise da información - presentación da información - número de traballos incluídos	10

Observacións avaliación

Cualificación final

Tanto o exame como o traballo en equipo teñen que ser avaliados con nota mínima de 5 para poder considerarse aptos. Cando algunha das actividades de avaliación non acaden a cualificación de aprobado e a suma dos porcentaxes sexa de 5 ou superior a 5 a cualificación que figurará nas actas será a obtida na actividade suspensa.

Integridade académica:

Os contidos incluídos no traballo deben estar apropiadamente referenciados ao longo do texto e no apartado de referencias usando as normas APA 6ª edición. O texto literal debe declararse usando as normas APA 6ª edición. No parafraseo deben figurar as fontes orixine das ideas que se reelaboran. A presenza de fontes no traballo é un signo de credibilidade que é requisito imprescindible para demostrar excelencia académica.

Recoméndase consultar:

www.suagm.edu/umet/biblioteca/pdf/GuiaRevMarzo2012APA6taEd.pdf

http://www.ugr.es/~plagio_hum/0401Prevencion.htm

Política antiplaxio:

As citas e referencias a calquera tipo de texto deben declararse. O uso de texto literal ou ideas de outros autores ou autoras parafraseadas sen declarar a fonte supón o suspenso do traballo en aplicación do artigo 14.4 da normativa académica de avaliacións, cualificacións e reclamacións, aprobada polo Consello de Goberno do 19 de decembro de 2013, na que se indica que "na realización de traballos, o plaxio e a utilización de material non orixinal, incluído aquel obtido a través de internet, sen indicación expresa da súa procedencia e, se é o caso, o permiso do seu autor/a, poderá ser considerada causa de cualificación de suspenso na actividade".

Debe consultarse:

http://www.ugr.es/~plagio_hum/

<http://blogbibliotecas.mecd.gob.es/2015/01/22/plagio-academico>

Prazo de Admisión de propostas para o traballo tutelado:

Non serán admitidas propostas para o traballo de estudo de caso unha vez rematado o prazo de admisión fixado na documentación complementaria que será entregará na clase.

Composición dos grupos e traballo:

Nas tarefas en grupo, incluído o traballo tutelado, a avaliación de cada membro variará en función da asistencia a clase, as sesións obrigatorias de seguimento e en función da implicación no proceso. Ao longo da realización do traballo e nas diversas convocatorias de avaliación ponde darse variacións na composición dos grupos e no número de compoñentes se, a criterio da profesora, así se asegura a elaboración apropiada do mesmo.

Asistencia:

Cunha asistencia inferior o 80% das clases presenciais non contará a nota da aprendizaxe colaborativa.

É obrigatoria a asistencia do alumnado ao 80% das sesións.

Se realiza o exame sen superar o requisito de asistencia, a cualificación final del alumnado será de 50% para o exame e 50% para o traballo de estudo de caso. Nestos casos o alumnado ten que falar co profesorado sobre as condicións de realización do traballo.

Dispensa académica de exención de asistencia:

Aqueles alumnos/as con dispensa académica de exención de asistencia serán avaliados a través de traballo e exame individual, igual que aqueles que non cumpran a asistencia do 80% das clases. A nota final será de 50% para o exame e 50% para o traballo tutelado. Será necesario unha nota igual ou superior a 5 sobre 10 para aprobar a materia. Nestos casos o alumnado ten que falar coa profesorado sobre as condicións de realización do traballo.

Condición de NON PRESENTADO

A condición de NON PRESENTADO só será acadada cando non realice ningunha das actividades de avaliación, é dicir nin o dossier, nin a proba de exame nin o traballo tutelado. A realización dalgunha das actividades de avaliación obriga recibir a correspondente cualificación.

Linguaxe non discriminatoria:

É obrigatorio o uso dunha linguaxe correto, respectuoso e inclusivo, evitando termos discriminatorios relativos a xénero, a etnia, a procedencia social,

a diversidade funcional, a orientación sexual, etc. O non cumprimento deste requisito acarreará consecuencias negativas na nota de ata un punto menos.

Transversalidade de xénero e interculturalidade:

É obrigatorio a consideración de cuestións inclusivas en materia de xénero e interculturalidade e decolonialismo.

Bibliografía básica

- ALBERICH, T. et al. (2009). Metodologías Participativas. Manual.
http://www.redcimas.org/archivos/libros/manual_2010.pdf
- Red Cimas (). Biblioteca de la red cimas.. <http://www.redcimas.org/index.php/more-about-joomla/biblioteca.htm>
- Villasante, T. R. (2006). Desbordes creativos. Estilos y estrategias para la transformación social.. Madrid: La Catarata
- Encinas, J. y otros (SF). Ilusionismo social. Investigación participativa y culturas populares.
<http://ilusionismosocial.org/>
- VVAA (desconocido) (). la casa creativa. <http://www.lacasacreativa.net/>
- Asociación de proyectos comunitarios Popayán (2005). Territorio y cartografía social.
http://www.asoproyectos.org/doc/Modulo_0_Territorio.pdf
- García, C. (2005). La cartografía social en la práctica.
http://www.quartiersdumonde.org/uploads/documento/archivo/25/Documento_de_sistematizaci_n_de_la_util
- ENDA América Latina - Colombia (2003). La cartografía social como recurso metodológico para el proyecto barrios del mundo. <http://territorioyculturapuj.files.wordpress.com/2010/07/la-cartografia-social-como-recurso-metodolo>
- Encina, J. y Ávila, M. A. (2014). El desempoderamiento. Viviendo la construcción de un nuevo mundo sin poder. Sevilla: Edita UNILCO-espacio nómada
- Max-Neef, Manfred (). El desarrollo a escala humana. Conceptos, aplicaciones y algunas reflexiones. Barcelona: Icaria
- Gough, I. (2007). El enfoque de las capacidades de M. Nussbaum: un análisis comparado con nuestra teoría de las necesidades humanas. Papeles de Relaciones Ecosociales y Cambio Global, nº 100, CIP-Ecosocial/Icaria
- Red Cimas (2015). Metodologías Participativas. <http://www.book2look.com/book/wAaFoznPtI>
- Encina, Javier y Ezeiza, Ainoa (2017). Sin poder. VolapuK
- BASAGOITI, M., P. BRU y C. LORENZANA. (2001): IAP (Investigación-acción participativa) ¿de bolsillo?. Madrid: ACSUR-Las Segovias. BEAUDOUX, E. Y OTROS (1992) Guía metodológica de apoyo a proyectos y acciones para el desarrollo. IEPALA. Madrid. BLANCO, I. y R. GOMÀ (coords.) (2002): Gobiernos Locales y Redes Participativas. Barcelona: Ariel. BORJA, J. (2003) La ciudad conquistada. Alianza Editorial: Madrid. BUENO ABAD, J.R. (1991) Hacia un modelo de servicios sociales de acción comunitaria. Madrid. Popular. ESCUDERO, J. (2004) Análisis de la realidad local: técnicas y métodos de investigación desde la animación sociocultural. Madrid. Narcea. FONT, J. (coord.) (2001): Ciudadanos y decisiones públicas. Barcelona: Ariel. LORENZANA, C. (ed.) (2002): Tomamos la palabra. Experiencias de ciudadanía participativa. Barcelona: Icaria/ACUR-Las Segovias. MARÍ SÁEZ, V.M. 2005 ¿Movimientos sociales y educación popular en tiempos de globalización?, Revista de Educación, 338, pp.177-192. MARCHIONI, M. (1989) Planificación social y organización de la comunidad. Popular. Madrid. MARCHIONI, M. (1999): Comunidad, participación y desarrollo. Teoría y metodología de la intervención comunitaria. Madrid: Popular. MARCHIONI, M. (coord.) (2001): Comunidad y cambio social. Teoría y praxis de la acción comunitaria. Madrid: Popular. VILLASANTE, R., MONTAÑÉS, M. y MARTÍ, P. (coords.) (2000): La Investigación social participativa. Construyendo ciudadanía 1. Barcelona: El Viejo Topo/Red CIMS. VILLASANTE, R., MONTAÑÉS, M. y MARTÍ, P. (coords.) (2001): Prácticas locales de creatividad social. Construyendo ciudadanía 2. Barcelona: El Viejo Topo/Red CIMS. SMALE, G. , TUSON, G. Y STATHAM, D (2003) Problemas sociales y trabajo social. Madrid. Morata. Bibliografía xeral. Ander Egg, E. (1988). Formulación de Proyectos de Acción Social. Buenos Aires: Humanitas. Ander Egg, E. (1990). Repensando la investigación-acción participativa. Comentarios, Críticas y sugerencias. Vitoria-Gasteiz: Servicio de Publicaciones, Gobierno Vasco. Ander Egg, E. (1997). Cómo elaborar un proyecto. (15ª ed.). Albacete: Editorial. Instituto de Ciencias Sociales Aplicadas. Ander Egg, E. y Aguilar, M. J. (2005). Guía para diseñar proyectos sociales y culturales. Buenos Aires: Lumen / Humanitas. Feliz, T. (2010). Diseño de Programas de Educación Social. Madrid: McGraw Hill. Herrero García, G. Y Ramírez Navarro, J.M. (2006). Manual práctico para elaborar Proyectos sociales. Madrid: Siglo XXI. Parcerisa, A., Ginés, N. Y Forés, A. (Coord.). (2010). La Educación social: una mirada didáctica. Barcelona: Graó

Bibliografía complementaria	- Welp, Yanina (2018). Todo lo que necesitás saber sobre las democracias del siglo XXI. Buenos Aires: Paidós - Fdez. Casadevante, José Luis; Morán, Nerea y Prats, Fernando (2018). Ciudades en movimiento. Avances y contradicciones en las políticas municipalistas desde la óptica de las transiciones ecosociales. FUHEM - (). .

Recomendacións

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

Teoría da educación/652G03001

Materias que continúan o temario

Observacións

Facer un uso sostible dos recursos e da prevención de impactos negativos sobre o medio natural. Ter en conta os principios éticos relacionados coa sustentabilidade nos comportamentos personais e profesionais. Segundo se recolle nas distintas normativas de aplicación para a docencia universitaria deberase incorporar a perspectiva de xénero nesta materia (usarase linguaxe non sexista, utilizarase bibliografía de autores e autoras, propiciarse a intervención en clase de alumnos e alumnas). Traballárase para identificar e modificar prexuízos e actitudes sexistas, e influirase na contorna para modificalos e fomentar valores de respecto e igualdade. Deberanse detectar situacións de discriminación por razón de xénero e proporanse accións e medidas para corrixilas. Facilitarase a plena integración do alumnado que por razón físicas, sensoriais, psíquicas ou socioculturais, experimenten dificultades o acceso axeitado, igualitario e proveitoso á vida universitaria.

(*)A Guía docente é o documento onde se visualiza a proposta académica da UDC. Este documento é público e non se pode modificar, salvo casos excepcionais baixo a revisión do órgano competente dacordo coa normativa vixente que establece o proceso de elaboración de guías